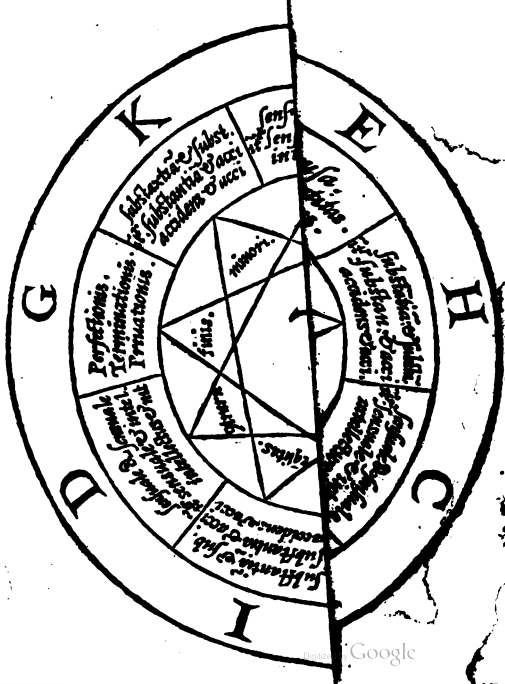

R. 473687.

ADAMS

SECUNDA.

GENERALIS.

FGBT	GBIT	BIKT
FGTF	GBTG	BITB
FGTG	GBTB	BITI
FGTB	GBTI	BITK
FBTf	GITG	BKTB
FBTG	GITB	BKTI
FETB	GITI	BKTK
FTFG	GTGB	BTBI
FTFB	GTGI	BTBK
FTGB	GTBI	BTIK
GBTf	BITG	IKTB
GBTG	BITB	IKTI
GBTB	BITI	IKTK
GTFG	BTGB	ITBI
GTFB	BTGI	ITBK
GTGB	BTBI	ITIK
BTFG	ITGB	KTBI
BTFB	ITGI	KTBK
BTGB	ITBI	KTIK
TFGB	TGBI	TBIK

A R S

B R E V I S I L L V M I -
N A T I D O C T O R I S M A G I -
S T R I R A Y M V N D I L V L L . Q V A E
 est ad omnes scientias paucō & breui tem-
 pore allequendas introductorium & bre-
 uis via, vna cum figuris illi materiæ defer-
 uientibus, necnon & illius scientiæ appro-
 batione. In cuius castigatione attendat le-
 ctor quàm castigatissimè Magister Bernar-
 dus de lavinhera artis illius fidissimus in-
 terpres insudarit. Quia si elementum aut
 demas, aut addis (ipsum vel iora) totius rei
 summam immutas, & ad alios artis huius-
 ce libros quæ propediem in eadem faculta-
 te sumus emissuri te reddis inhabilem.

P A R I S I I S ,
 Apud Ægydium Gorbinum, sub insigni
 Spei, è regione Collegij Cameracensis.

1578.

Hoc est translatum fideliter,
sumptum à quibusdam litte-
ris sigillo cereo dependenti
Curia Parisien. sigillatis, qua-
rum quidem litterarum quæ
in pergameno scriptæ sunt:
tenor in omnibus sic se ha-
bet.

Niuerſis preſentes litte-
ras inſpecturis. Officia-
lis curiæ Parisien. in do-
mino ſalutem. Noue-
rint vniuerſi quòd in
preſentia magiſtri Ioã.
de Salmis, & Michae-
lis de ionqueſio noſtro-
rum clericorum iuratorum, quib; ſ in hiſ &
A ij

APPROBATIO ARTIS.

maioribus fidem indubian adhibemus : & quibus quo ad hæc commisimus tenore pñ-
tium vices nostras propter hoc personaliter
constituti : Magister Martinus in medecina
Magister, Ioannes Scotus in artibus magist.
Raymundus de biterue in medicina bacalla-
rius. Frater Clemens prior seruorum sanctæ
Mariæ Parisien. Frater Amasius eiusdem lo-
ci, magister Petrus Burgundus in artibus ma-
gister . Egidius magister in artibus de valle
spouete. Matheus guidonis bacallarius in ar-
tibus. Petrus Iulianus. Ioannes de luncastro
bacallarij in artibus. Gaufridus de meldis.
Petrus de parisiis. Bertrandus de frisia. Gila-
bertus de normania . Laurentius de hispa-
nia. Guillermus de scocia. Henricus de bur-
gundia . Ioannes normanus bacallarius in
artibus, ac magister Egidius, & plures alij vs-
que ad numerum quadraginta, in dictis sciē-
tiis experti asseuerunt per eorum iuramenta:
non vi, dolo, metu vel fraude ad hoc inducti
sed sua spontanea voluntate ad requisitionē
magistri Raymundi lull. catalani de maiori-
cis quod ipsi à docto magistro Raymundo
audierunt per aliqua tempora artem, seu
scientiam, quam dicitur fecisse seu adinuc-
nisse idem magister Raymunds: quæquidem

APPROBATIO ARTIS.

ars, seu scientia sic incipit.

Deus cum tua gratia, sapientia, & amore, incipit ars brevis quæ est imago artis quæ sic intitulatur.

Deus cum tua summa perfectione. Incipit ars generalis vltima.

Ratio quare facimus istam artem breuem, est vt ars magna facilius sciatur. Nam scita ista, Ars supradicta, & etiam aliæ artes de facili potuerunt addisci &c. Et sic terminatur. Ad honorem & laudem dei & publicæ utilitatis finiuit Raymundus hunc librum Pylis in monasterio sancti Do. in mense Ianuarij. anno. M. CCC VII. incarnationis domini nostri Iesu Christi. Asseuerunt etiam dicti magistri, & omnes alij, vt prædicitur per eorum iuramenta coram præfatis iuratis nostris, quod dicta ars seu scientia, erat bona, utilis, & necessaria, prout ipsi perpendere poterant, seu etiam iudicare, & quod in ea nihil erat contra fidem Catholicam seu etiam dictæ fidei repugnantia. Multa autem ad sustentationem dictæ fidei & pro ipsa facientia. In dicta scientia, seu arte vt dicebant poterant inueniri. Præmissa autem facta, & acta ac etiam testificata ab ipsis magistris, & ba-

A iij.

APPROBATIO ARTIS.

callariis vt pretactum est coram prefatis clericis iuratis nostris fuerūt in domo quam ad presens inhabitat: idem magister Raymundus lull. in vico bucarie Parisiens. vltra paruum pontem, versus Secanam, prout ipsi iurati nostri nobis retulerunt oracula viuæ vocis Ad quorum relationem sigillum prædictæ Parisiens. Curia duximus litteris presentibus apponendum in testimonium præmissorum. Datum anno Domini. M. C C C. Nono die Martis post octauas festi Purificationis beatæ virginis gloriosæ Mariæ. De Ionquærio. Sig^tnum Iacobi de gradu notarij maioris testis. Sig^tnum Arnaldi de sancto Martino notarij maioris testis. Sig^tnum Iacobi aintonis notarij publici qui hoc traslatum fideliter translatauit, & clausit, videlicet vj. kalendas Maij. Anno Domini MCCCXIII. Sig^tnum Bernardi Iuzolli notarij publici Maioricis testis dicti translati, & Sig^tnum Bernardi de oliuis notarij Maioricis testis.

PROLOGVS.

Deus cum tua grãtia, sapientia, & amore. Incipit ars brevis quæ est imago artis generalis, quæ sic intitulatur. Deus cum tua summa perfectione. Incipit ars generalis vltima.

PROLOGVS.
DE PROLOGO.

Ratio quare facimus istam artem breuē
est vt ars magna facilius sciatur, nā sci-
ta ista arte supradicta & etiam aliæ artes de
facili possunt sciri & addisci. Subiectum hu-
ius artis est respondere de omnibus quæstio-
nibus supposito quòd sciatur quid dicitur
per nomen. Et diuiditur iste liber in xiiij. par-
tes in quas similiter ars magna est diuisa.
Prima pars est de alphabeto. Secunda de fi-
guris. Tertia de diffinitionibus. Quarta de re-
gulis: Quinta de tabula. Sexta de euacuatio-
ne tertiæ figuræ. Septima de multiplicatione
quartæ figuræ. Octaua de mixtione princi-
piorum & regularum. Nona de nouem sub-
iectis. Decima de applicatione. Vndecima de
quæstionibus. Duodecima de habitatione.
Tertiadecima de modo docendi hanc artem.
Et primo de prima dicimus sic.

DE PRIMA PARTE QVÆ EST
DE ALPHABETO HVIVS ARTIS.

Alphabetum ponimus in hac arte vt
per ipsum possimus facere figuras, &
etiam miscere principia & regulas ad
inuestigandam veritatem, nam per vnam lit-
A iij

ARS ILLUMINA. DOCT.

teram habentem multa significata intellectus est magis generalis ad respiciendum multa significata & etiam ad faciendum scientiam.

Et ipsum quidem alphabetum oportet cor derenus scire. Aliter enim artista arte ista non poterit bene uti.

B. significat bonitatem: differentiam: vtrum: deum, Iustitiam, & auaritiam.

C. significat magnitudinem: concordiam.

Quid angelum: prudentiam & gulam.

D. significat durationem: contrarietatem: de quo: celum: fortitudinem: & luxuriam.

E. significat potestatem: principium: quare: hominem: temperantiam: & superbiam.

F. significat sapientiam: medium: quantum: imaginatiuam: fidem: & accidiam.

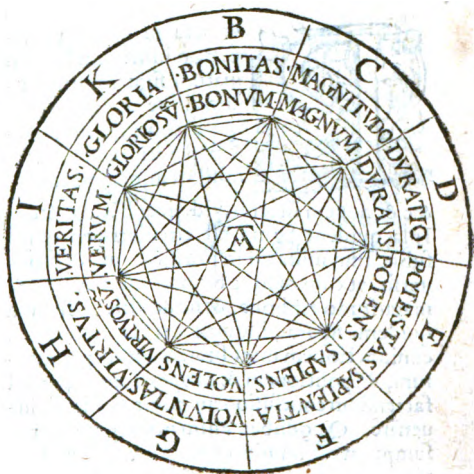
G. significat voluntatem: finem: quale: sensitiuam: spem: & inuidiam.

H. significat virtutem: maioritatem: quando, vegetatiuam: caritatem: & iram.

I. significat veritatem: æqualitatem: vbi: elementatiuam: patientiam: & mendacium.

k. significat gloriam: minoritatem: quomodo: & cum quo: instrumentatiuam: pietatem: & inconstantiam.

PRIMA FIGURA.

ARS ILLVMINATI DOCT.

DE SECVNDA PARTE QVÆ EST DE FIGVRIS ET primo de prima.

Ars ista in quatuor partes diuiditur: videlicet in quatuor figuras, prima figura est de A. ipsa quidē figura continet in se nouem principia: videlicet bonitatem, magnitudinē.

&c. & nouem litteras, videlicet b .c.d.e.&c. Ipsa quidem figura est circularis eo quòd subiectum mutatur in prædicatum, & econuerso, vt cum dicitur bonitas est magna, & magnitudo est bona, & sic de aliis. In ipsa quidem figura, inquit artista naturalem coniunctionem inter subiectum & prædicatum, dispositionem & proportionem, vt ad faciendum conclusionem possit medium inuenire. Quodlibet enim principium per se sumptum est omnino generale, vt cum dicitur bonitas & magnitudo, quando autem vnum principium contrahitur ad aliud, tunc ipsum est subalternatum, vt cum dicitur bonitas magna, &c. & quando contrahitur ali-

ARS ILLUMINA. DOCTO.

quod principium ad singulare, tūc est principium specialissimum ut cū dicitur bonitas Petri est magna, & sic intellectus habet scalam ascendendi & descendendi à principio omnino generali ad non omnino generale: nec omnino speciale, & à principio non omnino generali, nec omnino speciali ad omnino speciale, & sic de ascensu istius scale potest dici suo modo.

In principiis istius figuræ est implicatum quicquid est, nam quicquid est, aut est bonum aut magnum &c. sicut deus & angelus, qui sunt boni & magni &c. quapropter quicquid est reducibile, est ad principia supradicta.

ARS ILLVMINATI DOCT.

DE SECVNDA FIGVRA PER T. SIGNIFICATA.

Secunda figura est per T. nominata, ipsa quidem figura continet in se tres triangulos, & quilibet est generalis ad omnia.

Primus triangulus est de differentia concordantia: contrarietate in quo cadit quicquid est secundum suum modum: nam quicquid est, aut est in differentia, concordantia, aut contrarietate: & extra ista principia non est aliquid reperire.

Sciendum tamen est, quod quilibet angulus istius trianguli habet tres species: nam differentia est inter sensuale & sensuale, vt puta inter lapidem & arborem. Iterum inter sensuale & intellectuale, vt puta inter corpus & animam. Adhuc inter intellectuale & intellectuale: sicut inter animam & Deum: aut inter angelū & angelum, aut inter Deum & angelum, & sic de concordantia & contrarietate potest dici suo modo. Et ista differentia existens in quolibet angulo istius trianguli est scala intellectus, per quam in se ascendit & descendit, vt medium naturale inter

ARS ILLUMINA. DOCT.

subiectum & prædicatum possit inuenire cum quo medio possit concludere & propositionem declarare, & sic de scala concordantiæ & contrarietatis potest dici suo modo.

Alius triangulus est de principio, medio, & fine in quo cadit quicquid est, nam quicquid est aut est in principio, aut in medio, aut in fine, & extra ista principia nihil est inuentibile.

In angulo principii causa significat causam efficientem, materialem, formalem & finalem, Per quantitatem autem & tempus significantur alia nouem prædicamenta & ea quæ ad ipsa reduci possunt.

In angulo medijsunt tres species medijs, ut puta medium coniunctionis quod existit inter subiectum & prædicatum, sicut quando dicitur, homo est animal. Inter hominem enim & animal sunt media, videlicet vita & corpus suum, sine quibus non potest esse animal.

Item est medium mensurationis quod existit per actum existentem inter agentem & agibile, sicut amare inter amantem & amabilem. Et adhuc est medium extremitatum sicut linea existens inter duo puncta, & iste angulus medijs est generalis scala intellectui.

Anguli finis tres sunt species.

MAGIST. RAYMVN. LVLL.

Prima est finis priuationis qui quidem significat habitum priuatum, & ea quæ sunt in tempore præterito.

Secunda species est finis terminationis, qui significat metas vt sunt duo puncta, in quibus linea terminatur, sicut amare in amante & amato.

Tertia species est finis perfectionis, qui est finis vltimus, sicut homo, qui est vt multiplicet suam speciem, & vt deum intelligat, diligat, recolat, & amet, & huiusmodi & iste angulus finis est scala generalis intellectui.

Tertius triāgulus est de maioritate, æqualitate, & minoritate, & est generalis ad oīa secundū suū modū, nā quicquid est aut est in maioritate aut æqualitate aut minoritate.

Maioritas habet tres species.

Prima est quando est maioritas inter substantiam & substantiam, vt puta substantia cæli, quæ est maior quàm substantia ignis.

Secunda species est quando est maioritas inter substantiam & accidens, sicut substantia, quæ est maior sua quantitate, substantia enim per se existit, accidens vero nequaquam.

MAGIS. RAYMVN. LVL L.

Tertia species est, quando est maioritas inter accidēs & accidens, sicut intelligere quod est maius quā videre, & videre quā currere. Et sicut dictū est de maioritate: ita potest dici de minoritate: nam relatiuē se habēt.

Angulus de æqualitate habet iij species.

Prima est, quando res sunt æquales substantialiter, sicut Petrus & Martinus, qui sunt æquales in substantia.

Secunda species est quando substantia & accidens coequantur sicut substantia & sua quantitas.

Tertia species, est quando est equalitas inter accidens & accidens, sicut intelligere & amare quæ sunt æqualia in obiecto: & iste angulus de æqualitate est scala intellectui, per quā ipse ascendit & descendit, vt in aliis triangulis dictū est: & quando intellectus ascendit ad obiecta generalia ipse est generalis, quādo autē descendit ad particularia, est particularis.

Ista figura de T. est seruiens primæ figuræ. nā per differentiā distinguitur inter bonitatem & bonitatem: & magnitudinē & magnitudinem &c.

Et per hāc figurā iūctā primæ figuræ intellectus acquirit scientiā, & quia ista figura est generalis, idcirco intellectus est generalis.

TERTIA FIGURA.

BC	CD	DE	EF	FG	GH	HI	IK
BD	CE	DF	EG	FH	GI	HK	
BE	CF	DG	EH	FI	GK		
BF	CG	DH	EI	FK			
BG	CH	DI	EK				
BH	CI	DK					
BI	CK						
BK							

MAGIST. RAYMVN. LVLL.
DE TERTIA FIGVRA.

Tertia figura composita est ex prima & secunda, nam b. quod est in ipsa valet b. quod est in prima & secunda figura, & sic de aliis litteris, ipsa habet in se xxxvj. cameras vt patet in ipsa, quilibet camera multa & diuersa habet significata per duas litteras in ea contentas sicut camera b. c. multa & diuersa significata habet per b. c. similiter camera. b. d. multa & diuersa significata habet per b. d. & c. & b. iā patet in alphabeto antedicto, in qualibet camera sunt duæ litteræ in ea contentæ ipse significant subiectum & prædicatum in quibus artista inquit medium cum quo subiectum, & prædicatum coniunguntur sicut bonitas & magnitudo quæ coniunguntur per concordantiā & huiusmodi, cum quo medio artista intendit concludere & propositionem declarare. In ipsa figura significatū est quod vnum quodque principium cuiuslibet principio attribuitur sicut. B. cui attribuitur t. d. & c. attribuitur b. d. & c. vt patet in figura.

Ratio huius est vt intellectus cum omnibus principiis cognoscat quodlibet principium vt ad eandem conclusionem adducat

MAGIST. RAYMVN. LVLL.

multas rationes, & de hoc volumus dare exemplum de bonitate de qua subiectum facimus, de aliis autem principiis prædicatū.

Bonitas est magna, bonitas est durans, bonitas est potens, bonitas est scibilis, bonitas est amabilis, bonitas est virtuosa, bonitas est vera, bonitas est gloriosa, bonitas est differens, bonitas est concordans, bonitas est contrarians, bonitas est principiās, bonitas est medians, bonitas est finiens, bonitas est maiorificans, bonitas est coequans, bonitas est minorificans. Et sicut diximus de bonitate, ita potest dici de alijs principiis suo modo.

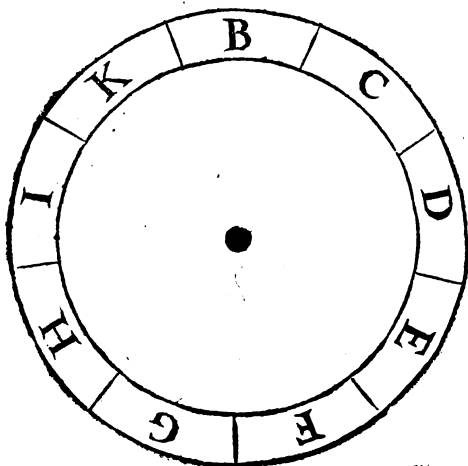
Figura ista est valde generalis cum qua intellectus est valde generalis ad faciendū scientias.

Conditioh uius figuræ est, quod vna camera non sit contra aliam, sed adinuicem concordent in conclusione sicut camera b. c. & sic de aliis, cum tali quidem conditione intellectus conditionat se, & facit scientiam.

DE QVARTA FIGVRA.

Bij

QVARTA FIGVRA.

ARS ILLVMIN. DOCTO.

Varta figura habet tres circulos, quorum superior est immobilis, duo autem inferiores sunt mobiles, vt in figura patet.

Circulus medius voluitur sub circulo superiori immobili, vt puta quando ponitur c. sub b. circulus autem inferior voluitur sub circulo medio, sicut quando ponitur d. sub c. & tunc temporis formantur nouen camerae b. c. d. est vna camera. c. d. e. est alia, & sic de aliis deinceps. e. circuli minoris ponatur sub c. circuli mediocris, & tunc temporis formantur aliae nouen camerae. b. c. e. est vna camera. & c. d. f. alia.

Et cum omnes litterae circuli minoris erūt discursae cum b. circuli maioris: & cum c. circuli mediocris, tunc temporis. c. est medium inter b. & d. eo quia b. & d. participant inter se adinuicem per significata de. c. & sic de aliis cameris, & sic per media camerarum homo venatur necessarias conclusiones & inuenit illas. Iterum discurrantur litterae cum b. eiusdem circuli maioris, & cum d. circuli mediocris, & sic de aliis circuli mediocris, & circuli inferioris mutando illas. b. circuli maio-

ARS ILLVMIN. DOCT.

ris existente immobili, vsquequo perueniatur cum b. circuli maioris ad i. circuli mediocris, & ad k circuli inferioris, & sic erunt ducentæ quinquagintæ, & duæ cameræ.

Figura ista generalior est quã tertia, quia in qualibet camera istius tertiæ figuræ sunt tres litteræ, sed in qualibet camera tertiæ figuræ non sunt nisi duæ litteræ, ideo intellectus est generalior per quartam figuram, quàm per tertiam.

De conditione quartæ figuræ est quod intellectus applicet illas litteras ad propositũ quæ videntur magis applicabiles proposito facta camera de tribus litteris recipiat significata litterarum respiciendo conuenientiã existententẽ inter subiectũ, & prædicatũ, euitãdo inconuenientiã, & cum ista cõditiõe intellect⁹ facit scientiã per quartã figuram, & habet multas ratiões ad eadẽ cõclusionẽ.

Diximus de quatuor figuris quas corde tenus oportet scire, sine quibus artista hac arte non potest vti neque praticare.

DE DIFFINITIONIBVS QVÆ EST TERTIA PARS.

IN hac arte sua principia diffiniuntur, vt per diffinitiones ipsa cognoscantur, & vt ipsis homo vtatur affirmãdo, aut negãdo ta-

MAGIS. RAYMVN. LVLL.

li modo quod diffinitiones remaneāt illæ sc̃.

Et cum talibus conditionibus intellect⁹
facit scientiam & inuenit media.

Et frangit ignorantia quæ est sua inimica.

Bonitas est ens ratione cuius bonum agit
bonum, & sic bonū est esse, & malū nō esse.

Magnitudo est id ratione cuius bonitas,
duratio &c. sunt magnæ, ambiens omnes
extremitates essendi.

Duratio est id ratione cuius bonitas ma-
gnitudo &c. durant.

Potestas est ens ratione cuius bonitas ma-
gnitudo possunt existere & agere,

Sapiētia est id ratioē cui⁹ sapiēs intelligit.

Voluntas est id ratione cuius bonitas ma-
gnitudo &c. sunt desiderabiles.

Virtus est origo vnionis bonitatis magni-
tudinis, & cæterorum principiorum.

Veritas est illud quod est verum de boni-
tate magnitudine &c.

Gloria est ipsa delectatio in qua bonitas
magnitudo &c. quiescunt.

Differētia est id ratione cuius bonitas &c
sunt rationes inconfusæ siue claræ.

Concordantia est id ratione cuius bonita-
&c. in vno & in pluribus concordant.

B iiij

ARS ILLVMINATI DOCT.

Contrarietas est quorundam mutua resistentia propter diuersos fines.

Principium est id quod se habet ad omnia ratione alicuius prioritatis.

Medium est subiectum in quo finis influit principio, & principium refluit fini: & est sapiens naturam vtriusque.

Finis est id in quo principium quiescit.

Maioritas est imago immensitatis bonitas magnitudinis &c.

Æqualitas est subiectum in quo finis concordantiæ bonitati &c. quiescit.

Minoritas est ens circa nihil.

Diximus de diffinitionibus principiorum quas oportet scire cordetenus: ignoratus enim diffinitionibus ars est indocibilis.

DE QVARTA PARTE QVÆ EST DE REGVLIS.

Regulæ huius artis sunt decem quæstiones generales, ad quas reducuntur omnes aliæ quæstiones quæ fieri possunt: & sunt istæ.

Vtrum sit, quid est, de quo est, quare est, quantum est, quale est, quando est, vbi est, quomodo est, & cum quo est.

MAGIST. RAYMVN. LVLL.

Qualibet istarum quæstionum habet suas species.

Verum habet tres species, videlicet dubitativam, affirmativam, & negativam, vt intellectus in principio supponat vtramque partem esse possibilem, & non liget secum credere quod naturaliter non est suus actus, sed intelligere, & ita accipiat illam partem cum qua habet maius intelligere: nam oportet illam esse veram.

Quid habet quatuor species.

Prima est definitiva, sicut quando quæritur quid est intellectus?

Et respondendum est, quod ipse est illa potentia cui propriè competit intelligere.

Secunda species est quando quæritur intellectus quid habet in se coessentialiter.

Et respondendum est quod habet sua correlativa. scilicet Intellectivum intelligibile, & intelligere, sine quibus esse non potest: esset enim sine ipsis ociosus & indigens natura, sine & quiete.

Tertia species est quando quæritur quid est ens in alio. Sicut quando quæritur. Quid est intellectus in alio. Et respondendum est quod est bonus intelligens in bonitate, & magnus intellectus in magnitudine &c. & in gram-

matica grammaticus, & in logica logicus, in
rethorica rethoricus &c.

Quarta species est quando quæritur quid
habet ens in alio, vt cum dicitur. Quid ha-
bet intellectus in alio. Respondendum est
quod in sciētia intelligere, & in fi te credere.

Regula de quo habet tres species.

Prima est primitiua, sicut quando dicitur
intellectus de quo est. Et respondendum est
quod de seipso, eo quia non deriuatur ab
aliquo generali naturaliter.

Secunda species est quando quæritur spe-
cialiter de quo est ens, sicut quando quæri-
tur de quo est intellectus. Et respondendū
est quod est de forma sua, & suamateria spe-
cificis, cū quib⁹ habet intelligere specificū.

Tertia species est quando quæritur cu-
ius est ens possessione, sicut quando quæri-
tur cui⁹ est intellect⁹. Et respōdendū est q̄
est hoīs sicut pars sui toti⁹, & equus sui dñi.

Quartā regula, scilicet quare habet duas
species, scilicet formalem & finalem.

Formalis quando quæritur ens quare est.
sicut quando quæritur intellectus quare est.
Et respōdendum est quia est de sua mate-
ria, & de sua forma specificis, cū quibus ha-
bet specificum intelligere, & cum ipsis agit

MAGIS. RAYMVN. LVLE.

per suā speciē. Secunda species est respectu finis, sicut quādo quæritur intellectus quare est. Et respondendū est vt sint obiecta intelligibilia, & vt de reb' sciētia haberi possit

Quinta regula quærit de quātitate, & habet duas species. Prima est quādo quæritur de quantitate cōtinua, vt cum dicitur, quantus est intellectus. Et respondendū est quod tantus quantus per spiritualement quantitatem esse potest, non autem est quantus punctualiter siue linealiter. Secunda species est quando quæritur de quantitate discreta vt cum dicitur quātus est intellectus. Et respondendum est tantus quot sunt sua correlatiua in quibus sua essentia est diffusa & sustentata, videlicet intellectiūm, intelligibile, & intelligere, cum quibus est theoreticus, & practicus generalis & particularis.

Sexta regula est de qualitate, & habet 2. species. Prima est quādo quæritur q̄ est propria & primaria qualitas intellect'. Et respondendū est q̄ intelligibilitas cū qua ipsa est habituat'. Intelligere autē extrinsecū est proprietas secundaria & magis remota cū qua ipse intellect' intelligit hominē aut leonē &c. Ex quo intelligere intrinsecū & substantiale ipsi intellect' est habituatū. Et si r de intelligibili extrinsecō.

MAGIST. RAYMVN. LVLL.

Secunda species est quando quæritur quæ est appropriata qualitas ipsius intellectus. Et respondendum est, quod credere vel dubitare, aut supponere. Non enim isti actus conueniunt intellectui propriè, sed intelligere.

Septima regula quærit de tempore, & habet xv. species, vt patet in arte magna per litteras c.d.k. significatas. Sed quia hec ars est brevis, ideo sub breuibus verbis tractamus ipsam regulam, sicut quædo quæritur per quæ modum intellectus est in tempore, cum ipse nō sit pūctualis neque linealis. Ad quod respondēdū est, quod intellectus est in tempore quia est inceptus & nouus, & consistit in tempore, successiuè: mediante motu corporis cū quo est coniunctus.

Octaua regula quærit de loco, & habet xv. species per regulas c.d.k. significatas, vt patet in arte magna, sicut quando quæritur intellectus vbi est. Ad hoc breuiter respondendum est quod ipse est in subiecto in quo est, sicut pars in suo toto, nō autē conclusus, sed diffusus est in illo, intellectus enim nō habet essentiam pūctualē, nec linealē, nec superficiē.

k. Continet duas regulas, videlicet modalem, & instrumentalem.

Regula modalitatis habet iiij. species, sicut

ARS ILLUMINATI DOCT.

quando queritur, quomodo est intellectus & quomodo est pars, & pars in parte, & pars in toto, & totum in suis partibus, & quomodo totum transmittit extra se suam similitudinem. Ad quod respondendum est quod est subiectiue per illum modum per quem est deductus per species supradictas, & intelligit per illum modum quem habet in inueniendo medium existentes inter subiectum & predicatum in figuris designatum, multiplicando species peregrinas a sensu & imaginatione abstractas, & in suo proprio intelligibili sunt catarizatae & intellectae.

Secunda regula k. habet quatuor species, videlicet quando queritur intellectus cum quo est, & cum quo pars est in parte, & partes in toto, & totum in partibus suis, & cum quo transmittit suam similitudinem extra. Ad quod respondendum est, quod ipse est cum suis correlatiuis sine quibus non potest esse nec intelligere. Intelligit enim cum speciebus peregrinis, de quibus facit instrumentum ad intelligendum. Diximus de regulis cum quibus intellectus soluit quaestiones: deducendo eas per regulas, respiciendo quid significat regula, & eius species subiectiue deducendo quaestionem per principia & regulas in intellectu obiectate illam quaestionem dubitalis cum definitionibus principiorum eligendo, intelligendo intelligibiliter affirmatiua aut negatiua, & quod ipse intellectus sita dubitatione separat.

ARS ILLUMINA. DOCTO.

DE QUINTA PARTE QUÆ EST DE TABULA.

Tabula ista est subiectum in quo intellectus se facit vniuersalem, eo quia intelligit & abstrahit ab ipso multa particularia omnium materierum discurrendo principia per particularia obiectiue, applicando cui libet quæstioni xx rationes declarando ipsâ quæstionem, & à qualibet camera ipsius columnæ abstrahitur vna ratio.

Tabula habet septem columnas vt patet, in quibus implicantur octuaginta quatuor columnæ explicatæ in arte magna. In ipsa tabula T. significat quod litteræ quæ sunt à parte ante. T. sunt de prima figura, & quæ sunt post, sunt de secunda figura. Per tabulam ipsam intellectus est ascensiuus & descensiuus. Ascensiuus est qui ascendit ad priora & generaliora Et est descensiuus, quia descendit ad posteriora & particularia. Adhuc est copulatiuus, eo quia copulat columnas sicut columna b. c. d. copulatur cum columna c. d. e. & sic de aliis.

ARS ILLVMINATI DOCT.

DE VI. PARTE QVÆ EST

DE EVACVATIONE TER- tiæ figuræ.

Tertia figura intellectus euacuat cameras, eo quòd abstrahit ab ipsis tantum quantum potest recipiendo à qualibet camera ea quę significant literæ, vt applicet illa significata ad propositum, & sic facit se applicatiuum, inuestigatiuum, & inuentiuum, & de hoc dabimus exemplū de vna camera. Et sicut sequitur de illa, ita sequetur de aliis.

De camera. B. C. Intellectus haurit xij. propositiones dicendo sic, Bonitas est magna: bonitas est differens, bonitas est concordans. Magnitudo est bona, magnitudo est differens, magnitudo est concordans. Differentia est bona, differentia est magna, differentia est concordans. Concordantia est bona, concordantia est magna, concordantia est differens. Factis istis xij. propositionibus mutando subiectum in prædicatum & econuerso, sic camera est euacuata ipsis propositionibus.

Deinde euacuet eam xij. mediis, & dicuntur media, eo quia consistant inter subiectū &

& prædicatum cum quibus conueniunt genere aut specie. Et cum illis mediū intellet^{us} facit se disputarium & determinatiuū.

Et facta dicta euacuatione intellet^{us} euacuet ipsam cameram xxiii. quæstionibus eo quia in qualibet propositione sunt duæ quæstiones implicatæ. Et hoc sic bonitas est magna. Vtrum bonitas sit magna. Quid est bonitas magna. Bonitas est differens. Vtrum bonitas sit differens. Quid est bonitas differens. Bonitas est concordans. Vtrum bonitas sit concordans. Quid est bonitas concordans. Magnitudo est bona. Vtrum magnitudo sit bona. Quid est magnitudo bona. Magnitudo est differens. Vtrum magnitudo sit differens. Quid est magnitudo differens. Magnitudo est concordans. Vtrum magnitudo sit concordans. Quid est magnitudo concordans. Differentia est bona. Vtrum differentia sit bona. Quid est differentia bona. Differentia est magna.

Vtrum differentia sit magna. Quid est differentia magna. Differentia est concordans. Vtrum differentia sit concordans. Quid est differentia concordans. Concordantia est bona. Vtrum concordantia

ARS ILLVMIN. DOCTO.

tia fit bona. Quid est concordantia bona.
 Concordantia est magna. Vtrum concordantia sit magna.
 Concordantia est differens. Vtrum concordantia sit differens. Quid est concordantia differens. Facta ista euacuatione quæstionũ tunc intellectus euacuet cameram cum diffinitionibus bonitatis & magnitudinis, & cum tribus speciebus differentię & concordantię, vt patet in secunda figura.

Deinde euacuet cameram cum tribus speciebus regulę B. & cum quatuor speciebus regulę C. & expedita ista euacuatione intellectus soluat prædictas quæstiones in illa euacuatione, sequendo conditiones camerę, affirmando aut negando, et sic intellectus expellit de camera dubitationes et consistit in illa quietus et assertiuus, et etiam cognoscit se valde generalem et artificiatum, et de magna scientia habituarum.

MAGIS. RAYMUN. LVEL.

DE MULTIPLICATIONE

Quarta FIGURA.

pars vij.

Multiplicatio quartę figurę consistit in hoc, videlicet quod prima camera. b. c. d. in quarta figura siue tabula significat quod b. vnā conditionem habet cum c. & aliam cum d. & c. vnā conditionem habet cum b. aliam cum d. & d. vnā conditionem habet cum b. aliam cum c. & sic sunt in ipsa camera sex conditiones cum quibus intellectus se conditionat & disponit ad inuestigandum & inueniendum & obiciendum & probandum & ad determinandum.

Post istas sex conditiones intellectus acquirit alias sex conditiones voluēdo circulum minorem ponendo suum c. sub c. circuli mediocris sub quo erat suum. d. & quia mutata est camera, ideo mutantur eius conditiones, & sicut intellectus habituatur se xv. conditionibus, & sic per alias cameras multiplicando columnas & voluendo illas,

Cōditiones quas intellectus multiplicat p istū modū sunt difficiles ad numerādum, nā

• C ij

ARS ILLUMIN. DOCTO.

de qualibet camera potest intellectus sic e-
uacuare. triginta, propositiones, & nona-
ginta questiones, sicut de camera b. c. tertiaz
figuræ sunt xij propositiones & xxiiij, quæ-
stiones, & in isto passu cognoscit se intelle-
ctus valde generalem & artificiatum supe-
alium intellectum ignorantem istam artem
deducendo ipsum ad multa inconuenien-
tia & impossibilia, & sic sophista coram ta-
li intellectu non potest stare, eo quia talis
intellectus artis huius artis vtitur condi-
tionibus primitiuis & naturalibus, sophi-
sta autem secundarius, & extra naturam cō-
sideratis vt patet in arte magna.

DE OCTAVA PARTE PRIMA QUA
EST DE MIXTIONE CERTI-
cipiorum & regularum

In parte ista intellectus miscet unum principium cum alio discurrendo quodlibet principium per omnes species regularum & per talem discursum intellectus habet noticiā de quolibet principio, & tot vicibus quot miscet ipsum discurrendo habet noticiā diuersam ab ipso, & tot media quę intellectus inuenit ad concludendum quis posset enumerare intellectu euacuante ipsam mixtionem, sicut euacuare cameram b.c. vt supradictum est. Ista mixtio est centrum & fundamentum ad inueniendum multas propositiones, quæstiones, & materiæ conditiones & solutiones, & etiam obiectiones: sed hoc exemplificare dimittimus intellectu bene intuenti causa breuitatis, & quia in arte magna est declaratus & exemplificatus modus mixtionis.

Vtcrius hæc mixtio est subiectum & re-

ARS VILLYMINA DOCTO.M

fugium artistæ huius artis vt inueniat in ipsa quicquid vult ad placitum, nam si indiget aliquo quod sit de genere bonitatis discurrat ipsam bonitatem per omnia principia & regulas, & inueniet de ipsa quicquid intelligere voluerit, & sicut dicimus de bonitate, ita potest dici de aliis principis. Ista mixtio est conditionata & ordinata sicut vna res est distincta ab alia, nam si discurratur diuina bonitas per principia & regulas, ipse quidem discursus diuine bonitatis requirit altiores diffinitiones & species regularum quàm discursus bonitatis angeli, & discursus bonitatis angeli, quàm discursus bonitatis hominis, & discursus bonitatis hominis, quàm discursus bonitatis leonis, & sic de aliis suo modo.

MAGIS. RAYMVN. LVLL.
DE QVARTA PARTE QVÆ
EST DE NOVM.
subiectis.

IN arte ista ponuntur nouem subiecta in
alphabeto significata in quib' cadit quie-
quid est & extra ipsa nihil est, primū subie-
ctum est Deus per B. significatum. Secun-
dum subiectum est angelus per C. significa-
tum. iij. subiectum est celum per D. signifi-
catum. iiij. subiectum est homo per E. signi-
ficatum. v. subiectum est imaginatiua per F.
significatum. vj. subiectum est sensitiua per
G. significatum. vij. est vegetatiua per H. si-
gnificatum. viij. est elementatiua per I. si-
gnificatum. ix. & vltimum est instrumen-
talitas per K. significatum.

Quoniam in arte magna quodlibet sub-
iectum est deductum per principia & regu-
las, idcirco ipsa hic non discurremus, quia
hanc artem breuiorem illa volumus agere,
& quia illa deductio in hac arte est impli-
cata propter quod illam dimittimus intel-
lectui bene intuenti, & sufficit exemplum
datum in tertia figura, in qua applicamus
omnia principia ad bonitatem, etiam ad in-
tellectum omnes regulas huius artis.

C iiij

ARS ILLUMINATI DOCT.

Tractatus istorum subiectorum consideramus cum quatuor conditionibus, ut per eas intellectus sit conditionatus ad discurrendum subiecta prædicta per principia & regulas conditionaliter secundum quod quodlibet subiectum est conditionatum per suam naturam & essentiam, nam diuinitas vnā conditionem habet indeo, & bonitas angelica aliam in ipso angelo & sic de aliis suo modo.

Prima conditio hæc est, videlicet ut quodlibet subiectum habeat suam diffinitionem, cum qua sit differens ab omni alio subiecto. Et si queratur aliquid de ipso subiecto quod respondeatur tali modo, affirmando vel negando. ut diffinitiones principiorum conueniant cum ipsa diffinitione, & sic de regulis, sine aliqua lesione principiorum & regularum.

Secunda conditio est quod in iudicio, siue in practica conseruetur differentia subiectorum, sicut diuina bonitas, quæ differt à bonitate angelica, per infinitatem & æternitatem, eo quia talis bonitas est ei ratio, ut agat bonum infinitum & æternum, bonitas autem angelica nequaquam sed finita & noua est.

MAGIST. RAYMUN. LVLL.

Tertia conditio est quod concordantia, quæ est inter vnum subiectum, & aliud subiectum non destruatut sicut concordantia, quæ est inter Deum & angelum, concordant enim in spiritualitate, & sic de aliis suo modo potest dici.

Quarta est, quod secundum quod vnum subiectum est nobilius & altius, ei attribuantur altiora & nobiliora principia, & regulæ quàm alteri, sicut Deus qui est altius & nobilius subiectum quàm angelus &c, & angelus quàm homo, & sic de aliis suo modo.

ARS ILLUMIN. DOCTO,

DE PRIMO SVBIECTO

QVOD EST DE

Deo.

Deus est discurrebilis per principia & regulas, nam Deus est bonus magnus. &c. de ipso multe diffinitiones possunt dari largo modo diffiniendo, sed hic ei vnam damus. Deus est ens quod extra se non indiget aliquo, in ipso namque totaliter sunt omnes perfectiones. Et cum ista quidem diffinitione est Deus differens ab omni alio ente, omnia enim alia entia indigent aliquo extra se: in Deo non est aliqua contrarietas nec minoritas, quia principia priuatiua & defectiua sunt, veruntamen in Deo est maioritas respectu aliorum entium & equalitas, nam æqualia principia habet, videlicet bonitatē, magnitudinem, & etiam æquales actus & relationes habet. In Deo est differentia correlatiuorum sine qua ipsi correlatiui nequaquam esse possunt, nec Deus absque ipsis

MAGIS RAYMVN. LVEL.

posset habere actionem intrinsecam, infinitam, & eternam, immo sine ipsis omnes suæ rationes essent ociosæ, quod est valde impossibile. In Deo est concordantia, vt cum ipsa distet infinitè & eternè à contrarietate, & sua correlatiua conueniant infinitè & eternè in vna essentia & natura, & sic de suis rationibus potest dici. In Deo non est quantitas nec tempus, nec vllum accidens, ratio huius est quia substantia sua ab omni accidente est segregata & denudata, nam infinita & eterna est. Deo sic conditionato per quatuor conditiones antedictas, inde quidem intellectus intelligit se conditionatum ad intelligendum Deum, & ea quæ de ipso dici possunt per principia & regulas Deo appropriatas. Adhuc cognoscit & intelligit quod si angelus habet naturale posse in se, & sic de aliis multo magis Deus cum sit subiectum magis altum vt patet per locum à minori ad maius.

ARS ILLVMIN. DOCTO.

DE SECVNDO SVBIE-

CTO, QVOD EST

de Angelo.

Ngelus est; deducibilis
per principia, & regulas,
ipse quidem naturalem
bonitatem, magnitudi-
nem, durationem habet
&c. & diffinitur sic.

Angelus est spiritus
corpori non coniu-
ctus, in ipso non est contrarietas naturalis,
nam incorruptibilis est, in ipso est mate-
ria de bilibus scilicet bonificabili, magnifica-
bili &c. vt per secundam speciem d signifi-
catum est. In angelo est maioritas, eo quia
est magis similis deo quam homo, quia al-
tiora principia & regulas habet quam ho-
mo, & in isto passu cognoscit intellectus,
quòd si homo potest vti sensibus absque or-
ganis, non sequitur propter hoc quod ange-
lus non possit sine organis, nam angelus na-
tura est superior, & in isto passu cognoscit

MAGIST. RAYMUN. LULL.

intellectus quod angeli possunt loqui inter se & agere in nobis absque organo, & transire ab vno loco ad alium sine pedibus, & sic de aliis, vt patet per intellectum discursum per regulas.

In angelo est differentia, nam suus intellectus memoria & voluntas, differentes sunt inter se. Aequalitas intelligendi & amandi, & recolendi est in angelo ratione obiecti supremi, scilicet Dei, qui aequaliter est est intelligibilis, amabilis, & recolibilis.

In angelo est minoritas, nam ex nihilo est creatus.

DE TERTIO SVBIE-

CTO, QVOD EST

de celo.

Cælum habet bonitatem naturalem, magnitudinem, & durationem, &c. & diffinitur sic. Cælū est prima substantia mobilis, in eo non est contrarietas, non enim est ex principiis contrariis compositum, in ipso enim sunt instinctus & appetitus naturales, & per consequens motus sine quo non posset habere naturam, instinctum & appetitum: veruntamen in eo est principium, efficiens enim est in inferioribus &c. constitutum est ex sua forma & materia specificatis ut agat per suam speciem, suus motus est ei finis & quies.

Cælum est in suo loco, sicut corpus in sua superficie. Adhuc est in tempore, ipsum namque novum est. Et etiam in tempore sicut efficiens in suo effectu. Et sic de aliis suis accidentibus suo modo.

DE QVARTO SVBIECTO
QVOD EST HOMO.

Omo est composi-
tus ex anima & cor-
pore, ratione cuius
deducibilis est per
principia & regulas
duobus modis, vide-
licet modo spiritua-
li, & modo corpora-
li, & sic diffinitur.

Homo est animal rationale homificans. In
homine sunt omnia principia & regulę du-
pliciter propter duplicitatem nature, scili-
cet spiritualis & corporalis, ex quibus est
constitutus. Et ideo est magis generalis
quàm aliud ens creatum. Ratione cuius re-
ctè potest dici proculdubio quod homo est
maior pars mundi.

DE QVINTO SVBIECTO
quod est imaginatiua.

ARS ILLUMINATI DOCT.

IN imaginatiua sunt principia & regulæ specificæ ad imaginandum imaginabilia, sicut in adamante ad attrahendum ferrum, & diffinitur sic.

Imaginatiua est illa potentia cui propriè cōpetit imaginificare, & ideo imaginatiua ducta est per principia, & regulas quæ cōueniunt imaginatiuæ, intellectus quidem de ipsa habet magnam noticiam, & etiam de his quæ cōueniunt ei: imaginatiua abstrahit species a sensarum cum sensibus particularibus. Et hoc cum suis correlatiuis per secundam speciem regulæ. C. significatis. Et cum bonitate facit bonas species illas & cum magnitudine magnificat illas, sicut quando imaginatur vnum magnum montem aureum. Cum minoritate autem minorificat eas, sicut quando imaginatur vnum punctum indiuisibile. Imaginatiua habet instinctum sicut bruta animalia habent industriam ad viuendum, & sicut capra ad euitandum lupum. Imaginatiua habet appetitum ad imaginandum imaginabile, vt quiescat in illo imaginando illud. Sensus particulares vtentes sensibilibus impediunt imaginatiuè suum actum quod non potest habere ipsum sicut videns cum oculis coloratum, &
tunc

MAGIST. RAYMVN. LVLL.

tunc temporis imaginatiua non potest habere suum actum, videlicet quia imaginari non potest imaginatum imaginabile peregrinum, quousque habens oculos claudit illos: & tunc imaginatiua habet suum actum, siue potest habere illum. Videns magis attingit coloratum videndo quàm imaginando, sensatum enim est magis circa ipsum sensum. Imaginatiua autem mediante sensu imaginabile attingit. Imaginatiua non est ita generalis potentia in sensatis sicut sensitiva, vt patet per tactiuam cum qua homo tenens lapidem in vno, & eodem tempore sentit diuersa & plura, videlicet lapidis ponderositatem, frigiditatem, asperitatem, atque duriciem: imaginatiua autem nequaquam nisi successiue, & sic de aliis similibus istis. Et hæc sufficiant causa breuitatis.

D

ARS ILLVMIN. DOCTO.

DE SEXTO SVBIECTO

QVOD EST SEN-
sitiva.

P Rincipia & regulæ sunt in sensitiva per modum specificum, nam vnum posse habet per visum, aliud per auditum &c. & hæc maximè faciunt duæ proprietates instinctus, & appetitus, & diffinitur sic.

Sensitiva est potentia cui propriè competit sentire. Sensitiva causat sensata cum suis principiis, & regulis specificis. Ipsa est generalis per sensum communem: particularis autem per sensus particulares, per sensum communem habet correlatiuos communes, per particulares autem sensus habet correlatiuos particulares. Vita radicalis sensitivè vivit ex vita vegetabili cum qua est connexa & in ea plantata, sicut vegetatiua in elementatiua sensitiva per omnes sensus sensat obiecta: sicut per visum sensat coloratum, & per auditum vocem mediante affatu ei nominante illam, absque enim affatu auditus quidem non potest sentire vocem, & in isto passu cognoscit intellectus quod affatus sit sensus.

MAGIST. RAYMVN. LVLL. 3

DE SEPTIMO SVBIECTO

quod est vegetatiua.

IN vegetatiua sunt principia & regulæ specificæ cum quibus plantę agunt secundum suas species in quibus sunt. Piper enim agit secundum suam speciem, & rosa secundum suam: & lilium secundum suam &c.

Principia vegetatiuæ condensiora sunt quàm sensitiuæ principia: & sensitiuæ principia quàm imaginatiuæ principia: & diffinitur sic: vegetatiua est potentia cui propriè competit vegetare. Ipsa quidem sic vegetat elementata suo modo sicut sensitiuia sensat vegetata siue elementata. Vegetatiua transsubstantiat elementatiuam in suam speciem per modum generationis: & ex illa viuit & crescit & nutritur: vegetatiua quidem moritur elementatiua sibi deficiente. Sicut lumen moritur in lampade, oleo deficiente.

D ij

ARS ILLUMINATI DOCT.
DE OCTAVO SVBIECTO
QVOD EST ELEMEN-
tatiua.

IN elementatiua sunt principia & regulæ
specificę cum quibus habet multas species
vt aurum, argentum, & huiusmodi, & diffini-
tur sic. Elementatiua est potentia cui pro-
priè competit elementare, ipsa habet corre-
latiuos communes sicut & sensitiua, & sic de
suis particularibus potest dici, videlicet de
igne, aere, aqua & terra, quæ habent suos cor-
relatiuos, sine quibus ipsa elementa esse non
possunt, sicut & correlatiua absque elemen-
tis non possunt esse quæ sunt vltima funda-
menta ipsius elementatiuæ, & elementatiua,
per ipsam habet punctos, lineas, & figuras
longum, latum, & profundum, & corpus ple-
num, qualitates & complexionem, duriciem,
asperitatem, leuitatem, ponderositatem &c.
& in isto passu cognoscit intellectus quod e-
lementa sunt actualiter in elementatis, ta-
men remisso modo, nam aliter elementata
non haberent ex quo essent, nec essent de ge-
nere substantiæ, neque haberent formam,
materiam, naturam, motum, instinctum, lon-
gum, latum, plenum, neque appetitum, quod
est valde impossibile & absurdum dicere.

MAGIST. RAYMVN. LVLL.

DE NONO SVBIECTO

QVOD EST DE IN-
strumentatiua.

Istud subiectum est de instrumentalitate & consideratur duobus modis, scilicet naturaliter sicut oculus qui est instrumentum ad videndum, & moraliter sicut iusticia ad iudicandum, & martellus ad fabricandum.

Instrumentum quidem naturale potest cognosci deducendo ipsum per principia & regulas huius artis specifico modo.

Similiter & instrumentum morale per eadem principia & regulas suo modo specifico.

Differunt enim inter se instrumenta naturalia & moralia, talem autem deductionem siue discursum dimittimus intellectui bene intuenti, & si intellectus artistæ deficit in tali deductione recurrat ad artem magnam in qua largius tractamus de moralibus, sed quia de moralibus mentionem facimus in alphabeto, idcirco volumus diffinire instrumenta moralia vt per diffinitiones & principia regulas artista habeat noticiam de moralibus.

D iij

CAR'S ILLUMINA. DOCT.

Instrumentatiua est potentia cum qua moralis agit moraliter.

Iusticia est habitus cum quo iustus agit iustè.

Prudentia est habitus cum quo prudens utitur prudentia.

Fortitudo est habitus cum quo fortis corde agit viriliter.

Temperantia est habitus cum quo temperatus utitur in agendo temperatè.

Fides est habitus cum quo aliquis credit id esse verum quod non sentit nec intelligit.

Spes est habitus cum quo aliquis sperat veniam à domino dari & gloriam, & confidit se in suo bono & potenti amico.

Caritas est virtus cum qua habens propria bona illa facit communia.

Patientia est habitus cum quo patiens vincit & non vincitur.

Pietas est habitus cum quo pius condolet de langoribus proximi sui.

Auaricia est habitus cū quo diues est pauper & mendicans.

Gula est habitus cum quo gulosus est incarceratus & in posterum in infirmitate & paupertate positus.

Luxuria est habitus cum quo homo uti-

MAGIS. RAIMVN. LVLL.

tur suis potentiis indebite contra ordinem
matrimonij.

Superbia est habitus cum quo homo superbus conatur omnibus superesse : & est contra humilitatem.

Accidia est habitus cum quo accidiosus condolet de bonis alterius , & congaudet de malis illius.

Invidia est habitus cum quo inuidiosus appetit iniuste bona alterius.

Ira est habitus cum quo iratus ligat suam deliberationem & libertatem.

Mendacium est habitus cum quo mendax fatur siue testatur contra rei veritatem.

Inconstantia est habitus cum quo inconstans est multifarie variabilis.

Dictum est de nouem subiectis de quibus artista potest habere noticiam discurrendo ipsa per principia & regulas huius artis.

D. liij

ARS ILLVMIN. DOCTO.

DE DECIMA PARTE

QVÆ EST DE AP-
plicatione.

Applicatio diuiditur in tres partes.
Prima est quando applicatur im-
plicitum ad explicitum.
Secunda est quando applicatur abstra-
ctum ad concretum.

Tertia est quando applicatur quæstio ad lo-
ca huius artis.

Et primo de prima parte sic dicemus. Si
termini quæstionis sint impliciti, applicen-
tur ad terminos huius artis explicitos. Sicut
quando quæritur. Vtrum Deus sit. Aut v-
trum angeli sint, & sic de aliis, applicentur ad
bonitatem, magnitudinem &c. videlicet v-
trum sit bonum magnum &c. esse Deum &
esse angelum.

De secunda parte sic dicendum est. Si ter-
mini quæstionis sunt abstracti, applicentur
ad suos terminos concretos. Sicut bonitas ad
bonum, magnitudo ad magnum, color ad co-
loratum, & sic de aliis, & videatur per quem
modum se habent terminus abstractus, &
terminus concretus, discurrendo per princi-

MAGIST. RAIMVN. LVLL.

pia & regulas.

Tertia pars quæ est de applicatione ad loca diuiditur in xiiij. partes quæ sunt hæc, videlicet prima figura, secunda figura, tertia figura, quarta figura. Diffinitiones regulæ. Tabula. Euacuatio tertiæ figuræ. Multiplicatio quartæ figuræ. Mixtio principiorum & regularum & Nouem subiecta. Centum formæ & quæstiones.

Istis partibus prænominatis applicentur materiæ quæstionum secundum quod eis competit. Nam si materia quæstionis competit primæ figuræ, ipsa applicetur ad primam figuram, & solutio quæstionis hauriatur à textu ipsius figuræ tali modo affirmando aut negando, quod textus remaneat illæsus, & sicut diximus de prima figura, ita potest dici de aliis partibus suo modo. Et hæc de applicatione sufficiant causa breuitatis. Et si intellectus artistæ deficit in applicando terminos recurrat ad artem magnam, nam in ea de his largius pertractatur.

ARS ILLUMINA. DOCT.

DE CENTVM FORMIS.

IN ista parte ponuntur ceterum formæ cum earum diffinitionibus ut subiectum extendatur ad intellectū, nam per formarum diffinitiones intellectus quidem erit conditionatus ad discurrendum illas per principia & regulas, & per talem discursum intellectus habebit notitiam de formis positis in questionibus: ideo centum formæ cum suis diffinitionibus sunt hæ.

Entitas est ens ratione cuius aliquod ens causat aliud ens.

Essentia est forma ab esse abstracta & in eo sustentata.

Vnitas est forma cui propriè cōpetit vnire.

Pluralitas est forma aggregata ex pluribus numero differentibus.

Natura est forma cui propriæ competit naturare.

Genus est ens consideratum & valde confusum quod de pluribus differentibus specie prædicatur.

Species est ens quod pluribus differentibus numero prædicatur.

Indiuiduitas est ens quod magis distat à genere quàm aliud ens.

MAGIS. RAYMUN. LVLL.

Proprietas est forma cum qua agens specificè agit.

Simplicitas est forma quæ magis distat à compositione quàm aliquod aliud ens.

Compositio est forma aggregata ex pluribus essentis.

Forma est essentia cum qua agens agit in materia.

Materia est essentia simpliciter passiva.

Substantia est ens per se existens.

Accidens est forma non per se existēs, nec ad suum finem principaliter se habet.

Quantitas est ens ratione cuius subiectum est quantum: & cum ea ipsum agit quantum.

Qualitas est ens ratione cuius principia sunt qualia.

Relatio est forma respectiva ad multa diversa sine quibus non potest esse.

Actio est forma inhærens passio.

Passio est ens sustinens illam.

Habitus est forma qua subiectū induitur.

Situs est positio partium rectè & debite ordinararum in subiecto in quo sunt.

Tempus est ens in quo entia creata sunt incepta & noua.

MAGIS. RAYMVN. LVLL.

Vel tempus est ens ex multis nunc constitutum secundum ante & post.

Locus est accidens per quod entia sunt locata. Vel locus est superficies ambiens & continens immediatè partes intraneas corporis.

Motus est instrumentum cum quo mouens mouet motum, vel motus est id quod sapit naturam principij, medij, & finis.

Immobilitas est ens nullum appetitum habens ad mouendum.

Instinctus est figura & similitudo intellectus.

Appetit⁹ est forma & similitudo voluntatis.

Attractio est forma cum qua attrahens attrahit attractum, vel attractio est quædam forma habens instinctum & appetitum attrahendi aliquid ad subiectum.

Receptio est forma cum qua recipiens recipit receptum. Vel receptio est quædã forma habens instinctum & appetitum recipiendi aliquid in subiecto.

Fantasma est similitudo abstracta à rebus per imaginationem.

Plenitudo est forma à vacuitate remota.

Diffusio est forma cum qua diffundens diffundit diffusibile.

Digestio est forma per quam digerens di-

ARS ILLUMINATI DOCT.

gerit digestibile.

Expulſio eſt forma cum qua natura expellit ea quæ non competunt ſubiecto.

Significatio eſt reuelatio ſecretorum cum ſigno demonſtratorum.

Pulchritudo eſt quædam forma ſpecioſa recepta à viſu : vel ab auditu : vel imaginatione, vel conceptu, vel delectatione.

Nouitas eſt forma ratione cuius ſubiectū habituatur nouis habitibus.

Idea in deo eſt deus. Idea autem in creatione eſt creatura.

Metaphiſica eſt forma cum qua intellectus humanus denudat ſubiectum ab accidentibus.

Ens in potentia exiſtens eſt forma in ſubiecto exiſtens abſque motu: quantitate, qualitate, & huiusmodi.

Punctuitas eſt eſſentia puncti naturalis exiſtentis minoris partis corporis.

Linea eſt longitudo conſtituta ex pluribus punctis continuis : cuius extremitates ſunt duo puncta.

Triangulus eſt figura habens tres angulos acutos tribus lineis contentos.

Quadrangulus eſt figura habens quatuor angulos rectos.

ARS ILLUMINA. DOCT.

Circulus est figura linea circulari contēta.

Corpus est substantia ex punctis lineis & angulis plena.

Figura est accidens constitutum ex situ & habitu.

Generales rectitudines sunt sex: quibus corpus est centrum per lineas diametrales.

Monstruitas est deuiatio motus naturæ.

Deriuatio est subiectū generale per quod pariculare descendit ab vniuersali.

Vmbra est habitus priuationis lucis.

Speculum est corpus diaphanum dispositum ad recipiendum omnes figuras ei representatas.

Color est habitus per figuram contentus.

Proportio est forma cui propriè competit proportionare.

Dispositio est forma cui propriè competit disponere.

Creatio in æternitate est idea: in tempore autem est creatura.

Prædestinatio in sapientia dei est idea: in creatione autem est creatura.

Misericordia in æternitate est idea: in prædestinato autem est creatura.

Necessitas est forma quæ aliter non potest se habere. Sed necessitas est ens continens illam.

MAGIST. RAYMVN. LVLL.

Fortuna est accidens inherens subiecto. ¶
Sed fortunatus est homo disposit⁹ ad illam.

Ordinatio est forma cui propriè competit ordinare.

Ordinatus autem est suum proprium subiectum.

Consilium est¹ dubitabilis propositio : & consultus est sua quies.

Gratia est forma primitiua in gratiato posita sine gratiati merito.

Perfectio est forma cui propriè competit perficere in subiecto perfecto.

Declaratio est forma in qua intellectus quiescit distinguendo. Declaratus autem est suū subiectum in quo declaratio est habit⁹.

Transsubstantiatio est actus naturæ intrāsubstantiatio denudata forma antiqua : & induta noua.

Alteratio est forma nata in alterato.

Infinitas est forma habens actum infinitum ab omni finito remoto.

Deceptio est habitus positius decipientis : & est habitus priuatius decepti.

Honor est habitus actius in honorante : passius autem est in honorato.

Capacitas est forma cum qua capax tātum potest continere & recipere quantum potest ei euenire.

ARS ILLUMIN. DOCTO.

Existencia est forma cum qua existens existit id quod est.

Agentia est forma mouens existentem ad terminum ad quem.

Comprehensio est similitudo infinitatis, & apprehensio finitatis.

Inuentio est forma cum qua intellectus inuenit inuentum.

Similitudo est forma cum qua assimilans assimilatur sibi suum assimilatum.

Antecedens est forma causans consequens.

Consequens autem est subiectum in quo antecedens quiescit.

Potentia est forma cum qua intellectus attingit obiectum.

Obiectum autem est subiectum, in quo intellectus quiescit.

Actus est connexio potentie & obiecti.

Generatio in creaturis est forma cum qua agens causat formas nouas.

Corruptio est forma cum qua corrumpens priuat formas antiquas.

Priuario autem existit in medio ipsarum.

Theologia est scientia que loquitur de Deo.

Philosophia est scientia per quam intellectus

MAGIST. RAYMVN. LVLL.

ctus se contrahit ad omnes scientias.

Geometria est ars inuenta ad mensurandum lineas, angulos & figuras.

Astronomia est ars cum qua astronomus agnoscit virtutes & motus quos cælum habet in inferioribus effectiuè.

Arismetica est ars inuenta ad numerandū multas vnitate.

Musica est ars inuenta ad ordinandū multas voces concordantes in vno cantu.

Rethorica est ars inuenta cum qua rethoricus ornat & colorat sua verba.

Logica est ars cum qua logicus inuenit naturalem coniunctionem inter subiectum & prædicatum.

Grammatica est ars inueniendi modum rectè loquendi, rectèque scribendi.

Moralitas est habitus ad agendum bonum siue malum.

Politica est ars cum qua burgenses procurant publicam vtilitatem ciuitatis.

Ius est actus regularis in homine de iusticia habituato.

Medicina est habitus cum quo medicus procurat sanitatem patientis.

Regimen est forma cum qua princeps regit populum suum.

E

ARS ILLUMINA. DOCT.

Militia est habitus cum quo miles iuuat principem vt iusticiam possit tenere.

Mercatura est habitus cum quo mercator scit emere & vendere.

Nauigatio est ars cum qua nautę per mare sciunt nauigare.

Conscientia est forma cum qua intellectus affligit animam de commissis.

Prędicatio est forma cum qua prędicator informat populũ ad habendum bonos mores, euitando malos.

Oratio est forma cum qua orans loquitur deo sanctificę.

Memoria est ens cum quo entia sunt recolibilia.

DE SECUNDA PARTE QVÆ est de quęstionibus.

Hęc pars diuiditur in xij. partes seu loca disposita & proportionata ad quęstiones secundum materię diuersitatem ex qua sunt, nam in vno loco siue parte est significata solutio vnus quęstionis: & in alio loco solutio alterius quęstionis, propter quod diuersimodę applicabimus quęstiones ad prędicta loca:

MAGIS. RAIMVN. LVLL.

& hoc duobus modis, videlicet faciemus aliquas quæstiones quas soluemus: & alias quas nō soluemus similiter faciemus: & istas dimittemus artiste bene intuenti: vt ipse bene abstrabat solutionem ab illa parte siue loco cui quæstiones transmittemus. nam in illa parte siue loco solutio est significata. hīc verō paucas quæstiones faciemus & soluemus causa breuitatis: nam hæc ars abstracta est ab arte magna vt ipsa breuius tractetur: & vt intellectus sub paucis verbis apprehendat multa: & sic intellectus est magis vniuersalis. & per solutiones istarum quæstionum hinc positas seu datas, poterit dari solutio aliarum quæstionum suo modo.

Loca siue partes ad quas transmittemus quæstiones sunt xij. vt iam supradictum est. videlicet prima figura, secunda figura, tertia figura, quarta figura, diffinitiones regulæ, tabulæ euacuatio, tertiæ figuræ multiplicatio: quartæ figuræ mixtio: principiorum & regularum nouem subiecta: centum formæ: & primò de prima parte siue loco dicemus.

E ij

ARS ILLYMINATI DOCT.

DE QVAESTIONIBVS primæ figuræ.

Væstio vtrum sit aliquod ens in quo subiectum & prædicatum conuertantur in identitate essentiæ naturæ & numeri per totam primam figuram.

Et est respondendum quod sic: nam aliàs conuersio subiecti & prædicati & æqualitas essent destructæ absolutè: & æternitas esset superius per infinitatem: & sua bonitas magnitudo potestas &c. essent inferius per finitatem quod est impossibile.

Quæritur quid est illud ens in quo subiectum & prædicatum conuertuntur.

Et respondendum est quod deus est illud, talis quidem conuersio non potest esse nisi in subiecto infinito & æterno.

Quæritur vtrum diuina bonitas habeat in se ita magnam bonificationem sicut diuinus intellectus intellectionem.

Queritur quare deus habet in se ita magnam agentiam sicut existentiam.

MAGIS. RAYM VN. LVII.

Queritur deus de quo potest tantū quam
tum ipse est.

Queritur quare homo & animal non con-
uertuntur. Et ad hoc respondendum est ex
eo quia conuersio non potest fieri inter ma-
ius & minus sed inter equalia.

Queritur vtrum in angelo sua potestas
intellectus & voluntas conuertantur. Et res-
pondendum quod non, alioquin ipse posset
habere ita infinitum actum & eternum sicut
deus.

DE QUESTIONIBVS secundæ figuræ.

Questiones secundæ figuræ tribus mo-
dis possunt fieri: sicut homo & leo qui
per differētiā differunt specie & per concor-
dantiam conueniunt genere & per contra-
rietatem contrariantur, videlicet per cor-
ruptibile & incorruptibile: & sic de aliis suo
modo.

Queritur vtrum differētia sit magis gene-
ralis quā concordantia & contrarietas: ad
quod dicendum est quod sic: eo quia ubicū-
que est concordantia & contrarietas, est di-
ferentia, sed non e conuerso in omnibus: in

ARS ILLUMINA. DOCT.

multis enim reperitur differentiâ & concordantia: & tamen in illis non est contrarietas naturaliter sicut in entibus spiritualibus;

x Queritur quod est maius principium concordantia aut contrarietas: dicendum est quod concordantia. à concordantia enim descendunt principia positiua; à contrarietate autem priuatiua.

Queritur vtrum ista diffinitio sit magis ostensiva dicendo sic. homo. est animal homificans: vel homo est ens cui propriæ competit homificare, quàm ista: homo est animal rationale mortale. Et respondendum est quod sic. Ratio huius est, quia homificatio soli homini competit. rationalitas autem & mortalitas multis. Per triangulum principij, medij, & finis, possunt fieri quæstiones tribus modis.

Primus modus est quando queritur quare est vna prima causa & nō plures. Cui respondendum est ex eo: vt vnus finis sit infinitus.

Secundus modus est quādo queritur. Vtrū medium existens inter subiectum & prædicarum habeat quantitatem continuam aut discretam. Et est respondendū quod continuā

MAGIST. RAYMVN. LVLL.

habet respectu medij extremitatum. discre-
tam autem respectu medij coniunctionis &
mensurationis.

Tertius modus est quando quæritur qualis
finis est vltimus in subiecto. Et respondendū
est quod finis proprius sed non appropri-
at us.

Per triangulum maioritatis æqualitatis &
minoritatis. possunt fieri quæstiones tribus
modis: per maioritatem sicut quando queri-
tur quare Deus est supra angelum, & angelus
supra hominem. Et respondendum est quod
Deus est supra angelum: eo quia bonitas di-
uina & magnitudo diuina &c. distāt per in-
finitatem à quantitate: & per æternitatem
à tempore. bonitas autem angeli & magni-
tudo &c. non. sed ipsa sunt supra bonitatem,
magnitudinem hominis &c. eo quia subie-
ctum in quo sunt distat à diuisione & susce-
ptione, sed bonitas magnitudo &c. corporis
hominis, non.

Secundus modus est quando quæritur in
anima quare intellectus voluntas & memo-
ria sunt æquales per essentiam: cui respon-
dendū est ex eo quia prima causa per æqua-
litatem suæ bonitatis, magnitudinis &c.

E iiij

ARS ILLUMIN. IDOCTO.

est intelligibilis, recolibilis, & amabilis æqualiter: & in isto passu cognoscit intellectus quod demonstratio potest fieri tribus modis: per quid: aut per quia: aut per equalitatem: vel per equiparantiam.

Tertius modus est quando queritur quare peccatum est magis circa nihil quàm aliquod aliud ens, & dicendum est quod propter hoc quia magis repugnat fini essendi.

Queritur vtrum differentia quæ est inter sensuale & sensuale sit maior quàm illa quæ est inter sensuale & intellectuale, & quàm illa quæ est inter intellectuale & intellectuale. Adhuc vtrum illa differentia quæ est inter principium & medium sit maior quàm illa quæ est inter medium & finem.

Similiter potest queri de differentia quæ est inter substantiam & substantiam, &c. Et respondendum est per ea quæ sunt significata in triangulis supradictis, subiectivè & obiectivè mediante regula de b.

DE QUESTIONIBVS

tertiæ figuræ.

Dictum est in tertia figura quòd quodlibet principium applicatur alteri: & ideo queritur. Vtrum contrarietas sit tatum

MAGIST. RAYMVN. LVLL.
applicabilis bonitati magnitudini &c. quā-
tum concordātia, & dicendum est quod nō:
contrarietas enim applicatur eis priuando
& contrariando: concordantia autem po-
nendo & concordando.

Dicitur in tertia figura bonitas est magna
& quid est bonitas magna.

Et respondendum est quod bonitas ma-
gna est illa quæ absque contrarietate & mi-
noritate conuenit cum omnibus principiis
& suis correlatiuis.

Queritur bonitas: vbi est: vade ad camerā
b.i. & recipias significata.

Queritur bonitas de quo est.

Queritur bonitas quomodo est: vade ad
cameras. b.d. & b.k. & accipias eorum signi-
ficata, & sic de alijs.

Item queritur quando est intellectus vni-
uersalis & particularis.

DE QVAESTIONIBVS

quartæ figuræ.

Queritur per cameram. b.c. d. vtrum a-
liqua bonitas sit magna infinitè: sicut
æternitas: & respondendum est quod sic: a-
lioquin tota magnitudo æternitatis non ef-
set bona per cameram. b.e.f.

ARS ILLUMINA. DOCT.

Quæritur vtrum Deus sit ita potens per suam bonitatem sicut per suum intellectum: vade ad illam cameram & recipe significata suorum correlatiuorum & suarum diffinitionum.

Quæritur vtrum angelus producat angelum cum sit superius: sicut homo hominem cum sit inferius. respondendum est quod nō, quia euacuaret suam essentiam: angelus enim non recipit augmentum ab extra: homo autem sic ratione corporis.

DE QVÆSTIONIBVS PER diffinitiones principiorum.

Quæritur vtrū Deus sit ens necessariū.
Quæritur vtrum vnitas possit esse infinita absque actu infinito.

Quæritur vtrum sit Deus vnus singularis.

Quæritur vtrum Deus possit esse malus. vade ad diffinitionem bonitatis: magnitudinis, & æternitatis, & teneas ea quę tibi significant. nam si bonitas est magna & æterna, iam necessarium est quod bonitas sit ratio bono quod producat bonum magnum & æternum, & sic de aliis quæstionibus quę fieri possunt per diffinitiones principiorum.

DE QVÆSTIONIBVS

per regulas.

QUÆRITUR vtrum credere præcedat intelligere.

QUÆRITUR quæ diffinitio est melior & clarior aut quæ datur per potentiam & suum specificum actum, vel illa quæ datur per genus & differentiã. Et respondendum est quod illa quæ datur per potentiam & suum specificum actum. per illam quidẽ habetur agnitio subiecti & actus eius specifici. per alterã autem nequaquam nisi partium tantum.

QUÆRITUR vtrum potentia extra suam essentiam habeat actum.

QUÆRITUR vtrum intellectus sit agens in memoria, & in voluntate patiens. Vtrum intellectus possit habere obiectum absque sensu. Vtrum diuina potestas possit habere actum infinitum. Vtrum actus possit esse sine differentia. Vtrum actus sit possessus à potentia vel ab obiecto vel ab utroque. Vtrũ substantia possit per se existere absque suis causis. Vtrum voluntas habeat posse in intellectu per credere, & intellectus in voluntate per intelligere. Vtrum in anima voluntas & memoria sint æquales

ARS ILLUMINATI DOCT.

Vtrum intellectus absque suis correlatiuis possit esse vniuersalis aut particularis. Vtru intellectus quando facit scientiam faciat ipsam per proprietatem & differentiam.

Vtrum intellectus disponat amare & memorari & econuerso. Vtrum intellectus in vno & eodem tempore possit credere & intelligere. Vtrum intellectus in seipso facit scientiam.

Queritur quomodo intellectus facit speciem. Vtrum intellectus cum sua specie imperat voluntati & memoriae quod obiectet illam speciem. Sicut applicamus questiones regularum ad intellectum: sic possunt applicari ad alias potentias suo modo.

DE QVAESTIONIBVS

Tabulæ.

Queritur vtrum mûdus sit eternus, vade ad columnam b.c.d. & teneas negatiuam & inuenies in camera. b. c. t.b. quod si eternus est, multæ sunt æternitates differentes specie & concordantes sunt per camerâ. b.c.t.c. cõtra cameram. b.c.t.d. quod est impossibile: vnde sequitur quod de questione negatiua est tenenda & hoc pbat regula. b.

MAGIST. RAYMUN. LVA

Quæritur vtrum deus tantum possit esse infinitus per suam magnitudinem quantum per suam æternitatem: vade ad columnam. c.d.e. & ad cameram. c.d. t.c. tenendo affirmatiuam contra cameram. c.d.t.d. Vtrum deus tantum possit per æternitatem quantum per intellectum. vade ad columnam. d.e.f. & ad cameram. d.e.t.d. Vtrum deus sit tantum potens per suum posse sicut per suum intelligere & amare: vade ad columnam. e.f.g. & teneas affirmatiuam per cameram. e.f.t.e. & per cameram. e.f.t.f.

Et per cameram. e.f.t.g. quousque tota columna erit consummata. Vtrum in deo suus intellectus & voluntas sint maiores quam sua virtus: vade ad columnam. f.g.h. & teneas negatiuam per omnes cameras illius columnæ hauriendo significata camerarum. Vtrum diuina veritas sit intantum virtuosa per æquales correlatiuos sicut diuina voluntas. vade ad columnam. g.h.i. & teneas affirmatiuam per omnes cameras illius columnæ. Vtrum in deo sua virtus & sua veritas & sua gloria habeant illud per quod sint æquales: & à tempore & loco & minoritate remotæ: vade ad columnam. h.i.k. & teneas affirmatiuam per omnes cameras.

ARS ILLVMIN. DOCTO.
DE QVÆSTIONIBVS EVA-
cuationis tertiæ figuræ.

IN camera.b.c. dictum est quòd bonitas est magna. Modo quæritur vtrum bonitas sit magna & quid est sua magnitudo, & bonitas, & magnitudo, in quo concordant. Et vtrum possint concordari absque differentia. Et respondendum est quòd bonitas est magna vt patet per diffinitionem magnitudinis. Et sua magnitudo est habere correlatiuos, vt per secundam speciem regulę.c. patet & concordant: quia bonitas est magna per magnitudinem & e-conuerſo. Iam quidem concordare nequam possent absque differentia suorum correlatiuorum. Et hæc de euacuatione tertię figurę sufficiant causa breuitatis.

Nam per hæc quę de ea diximus potest artista soluere & facere quęstiones per alias cameras.

MAGIST. REMVN. LVL.
DE QVÆSTIONIBVS MVL-
tiplicationis quartę figurę.

QVeritur per quem modum intellectus
cōditionat se ad essendum generalem
per generale intelligere. Vade ad multipli-
cationem quartę figurę, & videas per quem
modum intellectus multiplicat condiciones
cum quibus multiplicat obiecta & suum in-
telligere, vt per multas & magnas scientias
sit generalis & multis habitibus indutus.

Et hæc de multiplicatione quartę figurę
sufficiant causa breuitatis.

DE QVÆSTIONIBVS
mixture principiorum & regularum

QVeritur vtrum bonitas sit discursiua
per magnitudinem, durationem &c.
& econuerso, & respondendum est quòd sic,
vt significatū est per tertiam figuram facien-
do de subiecto prædicatum.

Queritur quid est bonitas in magnitudi-
ne, duratione &c. Cui respōdendū est quòd
est in magnitudine magna, & in duratione
durabilis.

Queritur quid habet bonitas in magni-
tudine &c. ad quod dicendum est quod in
ipsa habet suos correlatiuos magnos in ma-
gnitudine & in duratione durabiles.

ARS ILLUMINATI DOCT.

Et sicut exemplificamus de bonitate: ita potest exemplificari de aliis principiis suo modo. Et hæc de mixtiōe sufficiat suo modo.

DE QVAESTIONIBVS NO- VEM SVBIECTORVM,

Et primo de Deo.

Quæritur vtrum deus sit. Et respondendum est quod sic. probatum est in quæstionibus primæ figuræ.

Quæritur quid est deus. Et respondendum est quod deus est ens quod tamen agit in se quantum ipse est. Per secundam speciem regulæ. C. quæritur quid habet Deus in se essentialiter.

Ad quod respondendum quod habet suos correlatiuos sine quibus non posset habere immensas & æternas rationes. Per tertiam speciem quæritur quid est deus in alio.

Ad quod dicendum est quod ipse est creās: gubernans & huiusmodi. Per quartam speciem regulæ. C. Quæritur quid habet Deus in alio. Et dicendum est quod habet in alio posse & dominium: & in omnibus iudicium & actum gratiæ: & misericordiæ: patientiæ & pietatis. Et hæc de deo sufficiant causa breuitatis.

DE

DE QVAESTIONIBVS
angelorum.

QUÆRITUR VTRUM angeli sint. Et respondendum est quòd sic. Si enim id quod minus videtur Deo simile est, & multo magis id quod magis videtur esse simile Deo, est. Adhuc si aliquid est quod est compositum ex intellectuāli & corporali, multo magis id quod est compositum ex intellectuāli & intellectuāli. Amplius si angeli quidē non essent. Scala differentiē & concordantiē esset euacuata, & per consequens mundus quod est impossibile.

QUÆRITUR angelus de quo est, & cuius est. Et respondendum est per regulam. d. quod est de seipso : sua enim essentia non potest esse punctualis neque linealis. vt per secundam speciem eiusdem regulæ est de suis correlatiuis spiritualibus, scilicet de suis tuius bilibus & are ex quibus est compositus per tuius est actius, & per biles est resceptius, & per are est actus existens inter tuius & biles, per tertiam speciem est dicendum quod angelus est Dei. Et hæc de angelis causa breuitatis sufficiant.

F

ARS ILLVMIN. DOCTO.

DE QVÆSTIONIBVS Cæli.

Vtrum Cælum moueat seipsum. Et respondendum est quod sic vt sua principia habeant correlatiuos substantiales & proprios per suas constellationes. Vtrum cælum moueat se ad locum, & respondendum est quòd sic in se & in inferioribus circulariter, sed non extra se: ratio huius est: quia extra se nullam actionem habet vel habere potest. Vtrum angelus moueat cælum, & respondendum est quod non, quia si moueret, iam tui suorum correlatiuorum essent inferius & biles superius: & etiam per suam formam iam non moueret elementa nec elementata, sed per suam materiã quod est impossibile.

Quæritur vtrum cælum habeat animam motiuam. Et respondendum est quod sic, nam aliter sensitua & vegetatiua non haberent animas motiuas, nec elementa haberent motum.

Quæritur per primam speciem regulæ de E. quare est cælum. Et dicendum est quod

MAGIS. RAYMVN. LVLL.

ex eo quia ex sua forma & materia est constitutum per secundam speciem regulę E.

Queritur cęlum quare est, & dicendum est quare vt entia inferiora possint habere motum. Et hæc de cęlo sufficiant causa breuitatis,

DE QVÆSTIONIBVS

quarti subiecti, quod
est homo.

Queritur vtrum homo de Deo possit habere maiorem noticiã affirmando vel negando, & respondendum est quod affirmando: Deus enim non est per illa sine quibus ipse est, sed per illa sine quibus esse non potest.

Queritur quare homo agit per formam specificam, vade ad secundam speciem regulę E. & ibi est solutio implicata. Vtrum homo augmentans suos actus augmentet suam essentiam, & respondendum est quod nullus homo agit seipsum.

Queritur quando homo desiderat recolere & non potest recolere, quis istorum deficiat prius, aut memoria, aut intellectus, cui dicendum est quod memoria: ipsa enim

Fij

— ARS ILLVMIN. DOCTO.

citius reddit speciem antiquam naturaliter intellectui quàm voluntati.

Quæritur anima & corpus quomodo componunt hominem. Et respondendum est quod in homine bonitas corporalis & spiritualis componunt vnam bonitatem, & sic de aliis.

Quæritur quid est vita hominis, ad quod respondendum est quod est illa forma quæ est composita ex vegetatiua, sensitua, imaginatiua, & rationatiua.

Quid est mors hominis, respondendum est quod dissolutio potentiæ elementatiuæ: vegetatiuæ, sensitiuæ, imaginatiuæ, rationatiuæ.

Quæritur vtrum homo sit visibilis, & dicendum est quod non, visus enim non potest videre nisi colorem & figuram.

Quæritur vtrum in homine intellectus & memoria sint eadem potentia. Et respondendum est quod non, quia si essent eadem potentia intellectus iam non esset successiuus in acquirendo species, nec traderet illas obliuioni, neque etiam eas ignoraret. Iterum quia nimis esset fortis in obiecto contra libertatem voluntatis. Et hæc de homine dicta sufficiant causa breuitatis.

MAGIST. RAYMVN. LVLL.

DE QVÆSTIONIBVS

imaginatiuæ.

Vtrum imaginatiua imagnetur imagina-
bilia suo modo sicut sensitiua sensat sen-
sibilia.

Quæritur quæ est causa, quare imaginati-
ua abstrahit species à sensibilibus.

Quæritur quid est imaginatiua, Vtrum
imaginatiua habeat correlatiuos. Vtrum ima-
ginatiua augmentet se augmentando suum
actum. Vtrum imaginatiua sit altior poten-
tia quàm sensitiua. Vtrum imaginatiua ha-
beat instinctum & appetitum específicos. Sen-
sitiua per quem modum impedit actum ima-
ginatiuæ. Quare imaginatiua non est ita po-
tens in sensibilibus, vel sensatis sicut sensiti-
ua, valde ad subiectum imaginatiuæ.

Quæritur vtrum sensitiua senset imagina-
tiuam. Et respondendum est quod potentia
inferiores non agunt in superioribus.

DE QVÆSTIONIBVS

sensitiuæ.

ARS ILLUMIN. DOCTO,

Quæritur quæ potentia istarum sentiat
famen & sitim, aut gustus, aut tactus.
Et respondendum est quod illa
quæ magis disponit obiectum.

Vtrum gustus sic sentiat famem & sitim
cum instinctu & appetitu, sicut visus colo-
ratum cum colore. Vade ad secundam spe-
ciem regulæ. E.

Quæritur sensitiva ex quo sentiat sensa-
ta. Et respondendum est quod quilibet sen-
sus particularis sentiat suum obiectum sen-
sibile per formam specificam, sicut subie-
ctum coloratum subsistens cristallo colorat
ipsum. Vtrum sensitiva habeat quantitatem
punctualem & linealem. Et respondendum
est quod sensitiva ita cito attingit obiectum
de longe sicut de propè. Vtrum sensitiva si-
cut habet sensum communem sic habeat
communem potestatem instinctum & ap-
petitum.

Quæritur quid est sensitiva. Sensitiva
cum quibus est particularis & communis.
Sensitiva ex quo vivit & nutritur. Vtrum
sensitiva sit sensata, vade ad subiectum sen-
sitivæ.

DE VEGETATIVA.

Vtrum vegetatiua agat per speciem suam. Vtrum vegetatiua habeat aliquam rationem quorum sit communis & particularis sicut sensitiva. Vtrum quantitas vegetatiuæ sit punctualis vel linealis.

Queritur quid est vegetatiua, & quid habet in seipsa per secundam speciem regule C.

Queritur vegetatiua ex quo vivit & nutritur & crescit, & in quo subiecto est plantata.

Quid est mors vegetatiuæ: vade ad subiectum vegetatiuæ in quo solutiones prædictarum questionum sunt implicatæ.

DE QUESTIONIBVS. VIII.

subiecti quod est elementatiua.

Quid est elementatiua. Vtrum elementatiua habeat multas species sicut sensitiva. Vtrum elementatiua habeat suos correlativos. Vtrū flāma candelæ clemētet liciniā lāpadis in seipsa quando ipsum accēdit.

F iiij

ARS ILLUMINA. DOCT.

Vtrum flamma candelę sic accendat liciniũ cum aere, sicut visus sensat coloratum cum luce. Vtrum elementatiua sit causa specialis longitudinis, latitudinis, profunditatis, & plenitudinis. Vtrum elementatiua sit cõmunis species elementorum. Vtrum elementatiua possit esse in subiecto elementis remotis ab illo. Vtrum elementatiua sit fons punctorum linearum & figurarum. Vtrum elementatiua sic moueat se naturaliter cum suo instinctu & appetitu, leuitate, grauitate, caliditate, & huiusmodi, sicut homo seipsũ artificialiter cum pedibus suis. Vtrum elementatiua possit habere naturam absque correlatiuis substantialibus. Vtrum in elementatis elementa sint actu. Vtrum elementatiua habeat continuam quantitatem per omnia loca sub globo lunari. Vtrum sint duę caliditates & duę siccitates, & duę albedines & huiusmodi: solutio, vade ad subiectum elementatiuę, & abstrahas ab eo solutiones cum intellectu conditionato & artificialiato per artem istam. Vtrum sit v, elementum, & respondendum est quod non, in elementatis quidem sufficiunt quatuor complexionēs.

DE QVÆSTIONIBVS. IX.

subiecti & vltimi quod est
instrumentatiua.

SVperius iam fecimus quæstiones instru-
mentalitatis naturalis, hîc autem volu-
mus facere moraliſ.

Quæritur quid est moralitas.

Quæritur quid est iustitia, prudentia &c.
Item quæritur quid est auaritia, gula &c.
vade ad novum subiectum instrumentati-
uæ, & agas secundum quod ibi est significa-
tum per eius tractatum. Adhuc quæritur
vtrum iustitia sit bona, & respondendum
est quod sic, quia si non, tunc iniusticia non
esset mala.

Vlterius quæritur vtrum iustitia habeat
correlatiuos, & dicendum est quod sic, quia
si non, iam non posset esse habitus, nec ha-
beret aliqua in quibus esset sustentata &
assituata. Et sicut dicitur de istis ita possunt
fieri quæstiones de iusticia per omnia prin-
cipia sua & regulas, & sicut dictum est de
iusticia ita potest dici de aliis habitibus vir-
tutis.

ARS ILLUMIN. DOCTO.

Vtrum vicia simpliciter sint principia priuatiua, & respondendum est quod sic, nam ipsa cum virtutibus nullam convenientiam habent in virtutibus quidem agens & agibile, & instrumenta adinuicem habent concordantiam in obiecto virtuoso, & hæc de moralibus sufficiant causa breuitatis: maxime quia in arte magna de ipsis largius pertractauimus.

DE QVAESTIONIBVS centum formarum.

Questiones centum formarum tot modis fieri possunt quod quælibet forma est differēs in ix. subiectis sicut entitas &c. quæ est vna forma in Deo, & alia in angelo: & alia in cælo &c. sicut quando quæritur vtrum entitas Dei sit principium ad omnes entitates. Et respondendum est quod sic, eo quia sua bonitas est principium ad omnes bonitates, & sua magnitudo ad omnes magnitudines, & sua æternitas ad omnes durationes: hoc autem non potest dici de entitate angeli & cæli &c. & ideo forma secundū quod est diuersa ab aliis est discursiua cum suis principiis & regulis.

Quæritur vtrum essentia & esse conuertantur, & respondendum est quod in deo conuertuntur. In deo nihil est superius nec infusius.

rius, sed in angelo & cēlo &c, non conuertūtur eo quia esse in illis est per essentiam, ei non econuerso, & ideo in talibus essentia est superius, esse autem inferius.

Quęstiones per vnum modum fieri possunt de vnitāte dei, & per alium modum de vnitāte angeli, & per alium modum de vnitāte cēli &c. Sicut quando quęritur vtrum competat vnitati Dei vnire infinitum, & respondendum est quod sic, nam absque vnire infinito ipsa vnitas non posset esse infinita: eo quia sua potestas esset finita & ligata, & in eternitate esset ociosa. & sic posset dici de diuina bonitate & magnitudine &c. quod est impossibile.

Si autem quęratur de vnitāte angeli vtrū ei competat vnire, & respondendum est secundum conditiones sue vnitatis, videlicet quod vnus angelus cum alio vnit vnum, loqui moraliter obiectiue, vnū amare, vnū intelligere, vnum homificare, non dico quod vnus angelus vniat alium angelum, quia nō potest vt iam dictum est, nec etiā vnū cēlū potest vnire aliud cēlū, sed effectiue vnitas cēli causat vnitates inferiores, de vnitāte autē hominis nō est sic, nam vnus homo potest vnire alium, generando alium, & sic de aliis suo modo.

ARS ILLUMIN. DOCTO.

Quæritur utrum in Deo sit pluralitas, & respondendum est quod sic respectu suorum correlatiuorum per secundam speciem regulæ. C. significatorum sine quibus non potest habere in se infinitam & æternam operationem bonificando, magnificando, æternificando &c. & sic essent ligatæ & ociosæ sue rationes quod est impossibile, de pluralitate autem angeli non est sic: nam angelus compositus est ex tuis & bilibus respectu simplicitatis diuinæ, & similiter cælum iam est magis compositum quàm angeli, & homo quàm cælum.

Quæritur utrum in Deo sit natura, & respondendum est quod sic, ut habeat naturale recolere, intelligere, & amare, & etiam naturalem bonitatem magnitudinem &c. & ut ipsæ rationes sint ei naturales quod producat bonum infinitum & æternum ut competat ei naturare, de natura autem angelica non est sic, nam finita & noua est, verumtamen ei competit naturare eo quia habet species innatas & naturales cum quibus obiectiue & naturaliter obiectat, & sic de natura cæli potest dici secundum suum modum & etiam secundum sua principia & regulas

MAGIST. RAYMVN. LVLL.
naturales & específicas, cum quibus naturali
ter & specificè agit.

Et sic de natura aliorum subiectorum po-
test dici suo modo, per ea quæ dicta sunt su-
pra potest artista facere quæstiones de cen-
tum formis, & soluere eas secundum quòd
quæstiones diuersimodè tractantur & dedu-
cuntur per nouem subiecta intra se differen-
tia conseruando cuilibet formæ suam diffi-
nitionem quam superius fecimus.

Et in isto passu cognoscit intellectus per
quem modum est valde generalis ad faci-
dum multas quæstiones & soluendum illas
per illum modum qui est in euacuatione
tertiæ figuræ, & in multiplicatione quartæ fi-
guræ. Et ideo quis posset numerare quæstio-
nes & solutiones quæ fieri possunt, & hæc de
quæstionibus centum formarum sufficiant
causa breuitatis.

DE XII. PARTE QVAE
est de habitatione.

HAEC pars est de habitatione huius artis, & ipsa diuiditur in tres partes quarum prima est de xij. partibus in quas hæc ars est diuisa: & illas artista huius artis debet habitare ut ipse sciat applicare questionem ad illum locum seu loca questioni dispositum seu disposita secundum proportionem materie questionis: secunda pars est quod habitet modum & processum textus huius artis tenendo modum textus ad probandum & soluendum questiones peregrinas illo modo per quem sunt explicatæ in textu sicut vnum exemplum per quod aliud est exemplificatum & declaratum, tertia pars est quod ipse habeat modum multiplicando questiones & solutiones ad viam & eandem conclusionem, ut per iii. & iii. figuram & tabulam significatum est, & hæc de habitatione sufficiant causa breuitatis.

DE. XIII. PARTE QVAE EST
de modo docendi hanc artem.

Ars ista diuiditur in quatuor partes.

Prima est vt artista bene sciat alphabetum cordetenus, & figuras, diffinitiones, & regulas atque assituationem tabulae.

Secunda pars est vt ipse declararet bene textum scolaribus rationabiliter & non liget se cum auctoritatibus aliorum. Et quod scolares perlegant textum, & si dubitaerint in aliquo petant ab artista siue à magistro illud.

Tertia pars est quod magister siue artista faciat quaestiones coram scolaribus & soluat eas rationabiliter secundum artis processum, Nam absque ratione artista non potest bene vri ista arte. Vnde sciendum est quod hæc ars tres amicos habet, videlicet subtilitatem intellectus, & rationem, & bonam intentionem, sine istis quidem tribus hanc artem nullus adiscere potest.

Quarta pars est quod artista faciat scolari b^o quaestiones vt ipsi de illis respondeant:

ARS ILLVMIN. DOCTO.

& dicat illis quod multiplicent rationes ad
vnam & eandem conclusionem, & adhuc
inueniant loca quorum ratione sciant res-
pondere & rationes multiplicare. Si vero
scolares nesciant respondere, nec rationes
multiplicare, nec loca inuenire, tunc tem-
poris magister doceat scolares de prædictis.

DE FINE HVIVS LIBRI.

AD honorem & laudem Dei & pu-
blicæ utilitatis finiuit Raymun-
dus hunc librum Pysis in mona-
sterio sancti Dominici in mense Ianuarij,
in anno domini. M. CCCV II. incarna-
tionis Domini nostri Iesu Christi, Cui sit
laus & honor per infinita secula secu-
lorum. Amen.

FINIS.

ad
uc
ef
co
nes
m.
tis

pu
in
na
rij
na
fit
ce

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

1000079123

LLULL

12au

DIPUTACIÓ DE BARCELONA

Biblioteca de Catalunya

Reg.

478 687

76 12°

Digitized by Google

